

Torgyik Judit

Esélyegyenlőség: elméleti keretek és a megvalósítás lépései

A Pécsi Tudományegyetem BTK Nevelés-tudományi Intézete *Dr. Varga Aranka* szerkesztésében nemrégiben jelentette meg az *Esélyegyenlőség a mai Magyarországon* című kötetet, amely interdiszciplináris megközelítésben, friss adatokra támaszkodva mutatja be az esélyegyenlőség fő területeit és a legfőbb esélyegyenlőségi csoportok aktuális társadalmi helyzetét hazánkban. A szerkesztő és munkatársai évek óta komolyan foglalkoznak a témakörrel, melynek nyomán összegyűlt elméleti és tapasztalati tudásukat, kutatási eredményeiket e kötetbe foglalva tárják az érdeklődő olvasók elé. Szerencsés, hogy mind a tudományos megközelítés, mind pedig a megvalósítás napi gyakorlata helyet kapott a műben. Ebből adódik, hogy a könyv az elméleti valamint a gyakorló szakemberek, és a felsőfokú tanulmányaikat folytató hallgatók érdeklődésére egyaránt számot tarthat, hiszen mindannyiuk számára tartogat tanulságokat. A könyv komplex szemlélete és átfogó látásmódja révén kisebbségtudományi, pszichológiai, neveléstudományi, jogi, szociológiai, szociálpolitikai téren, hazai és nemzetközi vonatkozásban láttatja az érintetteket és a vizsgált témaköröket. Ily módon több tudományterületet átölelve széles spektrumon tájékoztat. A kötet tudatosan megformált, szisztematikusan kialakított, pragmatikus szerkesztői te-

matikáján szépen végigvonul az a gondolat, amely közös pontokon kapcsolja össze az egyes csoportokat, s vissza-visszatérően elemzi azonos, illetve más-más vonatkozásban esélyegyenlőségi kérdéseiket.

A szerkesztő három tematikus egységbe rendezte az írásokat. Az első logikai egység keretet ad az esélyegyenlőség és a befogadó társadalom céljainak értelmezéshez, funkciója a konceptualizálás, az egységes gondolati keretek megteremtése. A könyv második, s egyben leghosszabb része alkotja a kötet fő részét, a mélysze-
génységben élők, a cigányok, a nők, a gyerekek, az idősek és a fogyatékkal élők jellegzetes helyzetét, problémáit tárja elénk. A harmadik tematikus egység, befejezőként gyakorlati támpontokat és példákat ad a megvalósítás támogatására.

A következőkben az egyes fejezetek közt kalandozva kívánjuk bemutatni a kötet tartalmát. A szerkesztő a kötet elején, az elméleti keretek és az alapfogalmak tisztázására vállalkozott, majd *Bigazzi Sára* az előítéletnek kitett csoportokra fókuszálva értelmezi új aspektusokat is felvontatva az előítélet, a sztereotípa jelentését, jelenlétét. *Orbán Anikó* az esélyegyenlőség megvalósítását célzó uniós és hazai törekvésekre világít rá. Az Európai Unió lényeges célként jelölte ki az inkluzív társadalom létrejöttét, a társadalmi kohézió erősítését. Mindenki számára jó minőségű élet ott lehet, ahol nem rekesztődik ki senki, ahol a hátrányban lévőknek is segítő kezet nyújtanak, s ahol kooperáció, együttműködés jellemzi a különböző élet-helyzetben lévő csoportokat. Ebben a folyamatban született meg az EU 2020 stratégia, amely kijelölte azokat a prioritásokat, amelyek közelebb visznek a tagállamok jólétéhez, s egyúttal a lakosság jólétéhez. Az EU pénzügyi alapjainak szétosztása során pontosan e célokat kell szem előtt tartani, amelyek a közös jót szolgálják. Helyi szinten mindez párbeszé-

det, az együttműködés megteremtését, a közös gondolkodást, célok, feladatok kitűzését kívánja meg a lokális szereplőktől, az állami intézményektől kezdve egészen a civil szervezetekben megjelenő egyénekig. *Orbán Anikó* által írt fejezetek bemutatják az uniós célokat és azok hazai leképeződését, a törvények, jogszabályok szintjén, összekapcsolva az európai és a hazai célképzést. *Cserti Csapó Tibor és Orsós Anna* a mélyszegénységben élők és a cigányság helyzetét tárják elénk, kifejezve, hogy e két csoport tagjai, jelentős mértékben átfedik egymást. Kiemelik, hogy még ma is igen sok, megközelítőleg 1600 (!) gettó létezik az országban, ahol különösen rossz infrastrukturális körülmények között élnek. *Szemenyei Mariann és Végh Zoltán Ákos* a gyerekek szempontjából készítenek problématerképet. Noha az EU 2020 stratégia egyik lényeges célkitűzése a korai iskolaelhagyás csökkentése, a kötelező iskolázás, hazai 18-ról 16 évre történő leszállítása nem áll ezzel összhangban. A fejlett országok a tudástökére és a befogadásra építenek. Érdeemes figyelembe venni, azt a nem mindenkor és nem mindenki előtt tudatosodott jellemzőt, miszerint a tanulás, az iskolában töltött idő nem csupán az egyén, hanem a társadalom egésze számára is haszonnal jár, a köz érdekét, s egyúttal a társadalom fejlődést szolgálja. Az alacsony hozzáadott értékű munkák elvégzésére Európában már alig-alig van igény, a társadalmi, gazdasági fejlődés a sokféle kompetenciával, modern ismeretekkel és képességekkel rendelkező szakemberektől várható. A kiművelt emberfők az egész országnak hasznára vannak. A fiatalok tanulása jó befektetés. *Kokas Dóra és Lakatos Szilvia* a nők esélyegyenlőségét mutatja be, kiemelve néhány élő problémát. A fenti szerzőpár az idősek helyzetét is leírja, s elgondolkodtató képet kapunk az aktív időskor jelentéséről, kritériumairól, fel-

tételeiről. S közben azon tűnődhetünk, mi mindent kell még tennie hazánknak az idősök helyzetének javításáért. *Horváth Péter* a fogyatékkal élők vonatkozásában vizsgálódik, s e téren különösen hasznos, hogy a további tájékozódást segítő jogszabályi háttérrel és a fogyatékosügy szervezetei internetes elérhetőségéről linkgyűjteményt és jegyzéket közöl.

A kötet harmadik része *Híves Tamás* írásával kezdődik, aki az esélyegyenlőségi programok kialakításához kapcsolódó adatgyűjtés és elemzés gyakorlati kérdését segíti. A szerző hozzájárul a statisztikai adatbázisokban való eligazodáshoz, a lokális jellemzők országos összehasonlításához. *Arató Ferenc és Varga Aranka* az esélyegyenlőségi tervek készítésének menetét, szempontjait veszik sorra, a tőlük megszokott racionális, pragmatikus és logikus gondolatmenet mentén. S végül *Trendl Fanni és Varga Aranka* záró fejezete igazán szép példákat mutat be az önségítés, az összefogás, az esélyteremtés vonatkozásában.

A kötet célja, koncepciója jól artikulálódva kifejezi, hogy az egyes esélyegyenlőségi csoportok helyzetének javítása: mindannyiunk érdeke. Az itt leírtak több tudományterület anyagához kapcsolódnak, ugyanakkor a települési esélyegyenlőségi programok megírását is nagyban

segítik. A kötetet *Forray R. Katalin* professzor asszony előszavában megfogalmazottakhoz kapcsolódva, recenzensként magam is figyelmébe ajánlom mindazoknak, akik fontosnak tartják hazánk fejlődését, társadalmi kohéziójának erősödését.

Judit Torgyik

Equal Opportunity: Theoretical frames and the steps of implementation

Translated by Sára Serdült

The Institute of Education of University of Pécs has published the book *Equal Opportunities in Hungary of nowadays* edited by Aranka Varga which in an interdisciplinary frame and based on recent data presents the main fields of equal opportunities and the actual situation of equal opportunity groups in Hungary. The editor and her colleagues are working on these issues since many years and in the present volume they are introducing their theoretical and experienced knowledge and research results for the inquiring public. It is favored that in the work are presented both theoretical approaches as well as the everyday practice of the implementations. Therefore it can be useful for university student, theorists and practicing professionals. The complex approach and the expansive vi-

sion of the book shows the concerned groups and the examined issues from the perspective of minority studies, pedagogy, jurisprudence, sociology reflecting both to the Hungarian and to the international situation. On this way it informs through several scientific grounds on a broad spectrum. The consciously shaped, systematically organized volume with a pragmatic editorial conception, has a central vision that relates the different groups into the same points, and analyzes recurrently their same and their divergent aspects of equal opportunities.

The editor organized the papers in three big unities. The first one gives a frame to interpret the aims of the equal opportunities and the recipient society, it's function is to conceptualize, to create a common theoretical frame. The second and longest unity constituting the main part of the book presents the actual situation and problems of persons living in extreme poverty, of gypsies, of women, of children, of elders and of people with disabilities. The third thematic unity as the ending gives practical guidelines and good examples of how to support the realization of equal opportunities.

Next we would like to present the content of the volume roaming among the different chapters. In the introduction the author tried to clear the theoretical framework and the basic concepts. Than Sára Bigazzi focusing on the groups exposed to

prejudice explains the meanings and presence of stereotype and prejudice deploying new aspects.

Orbán Anikó focuses on the present Hungarian and European efforts to implement equal opportunities. The European Union emphasizes the importance to create an inclusive society, to reinforce social cohesion. Life with quality can be where no one is excluded, where a helping hand is offered for disadvantaged persons, and where the different social groups are characterized by cooperation. The 2020 European strategy is born in this process, defining the priorities leading to the welfare of the member states, and of the populations. In the division of the EU's fund precisely those factors must be respected which are for the "common goods". On a concrete level it requires dialogue, the creation of cooperation, common brainstorming, and the shared definition of the aims among local stakeholders, state institutes and civil organizations. The chapter written by Orbán Anikó presents the aims of the European Union, and their Hungarian reflection through the level of rights and laws and comparing the European and the Hungarian aims.

Tibor Cserti-Capó and Anna Orsós present the situation of Gypsies and of the people who live in extreme poverty, expressing that these two groups are significantly overlapped with each other. In their article emphasize that still nowadays there are about 1600 (!) ghettos in Hungary, where people live in especially wrong infrastructural circumstances.

Mariann Szemenyi and Ákos Zoltán Végh present a problem map from the view-point of children. Although one of the most important aims of the EU 2020 strategy is to reduce early school desertion, whilst the Hungarian law that reduce the age of obligation from 18 years to 16 years does not fit to the strategy. Devel-

oped countries are built upon inclusion and knowledge capital. It is important to recognize that the time spent in school is not just a benefit for the individual, but for the whole society, serving the public interest and the development of society. There are scarce need in Europe of low income works, the societal, economic development is based on qualified professionals with several competences and modern knowledge. Educated persons are a benefit for the whole country. The education of youth is a good investment.

Dóra Kokas and Szilvia Lakatos present equal opportunity concerning women, highlighting some actual problems. They also present the elder's situation, explaining the criterions and the meaning of active ageing. We can ponder if in Hungary how much must do be done to improve the situation of elders. Péter Horváth examines the situation of people living with disabilities. It is especially useful, that he publishes a link catalogue with the contacts of the organizations handling with disabilities and the helping juridical background.

The third unity of the volume starts with the writing of Tamás Híves that helps the practical question of data-mining and analysis important in the creation of equal opportunity programs. , which is about the practice of date collection and date analysis in equal opportunities programs. The author contributes to the orientation in statistic databases, and the comparison of local data to the national one. Ferenc Arató and Aranka Varga write about the different aspects and the process of preparation of equal opportunity plans through their way of rational, pragmatic and logical thread. The closing chapter of Fanni Trendl and Aranka Varga shows several great examples related to self-helping, cooperation and opportunity creation in practice.

The aim and vision of the book expresses in a clear way that to create equal opportunities for disadvantaged groups is in our own interest. The articles are related with several scientific fields, and at the same time help the evolving of settlement

equality program. Join to the introduction of Prof. Katalin Forray as reviewer I also want to recommend for everybody who considers important the evaluation of our country and the reinforcement of social cohesion.

Katya Dunajeva

A rassz újragondolásának lehetőségei

Fordította: Markó Szilvia

Bonnett könyve (Routledge, 2000), amely lényegében az antirasszizmus származás-tana és meta-diskurzusa, annak ellenére, hogy több mint tíz éve jelent meg, ma is különösen időszerű. A szerző mélyreható és provokatív elemzése több új kérdést vet fel, valamint teret nyit nem csak az emberi rasszokra vonatkozó tudományos, átfogó kutatás számára, hanem egy potenciális közös nyelvet szorgalmaz, amely elősegíti a nemzetközi kommunikációt erről a fontos témáról kutatók és a gyakorlatban dolgozók között, különösen azok között, akik különböző kulturális háttérrel rendelkeznek.

A könyv egyik erőssége hogy megkérdőjelezi az antirasszizmust övező ideológiákat – és hogy ezek az ideológiák miképpen vannak beágyazódva különösen a szociológiai, történelmi és nyelvészeti kontextusokba, amelyek nem csak nemzeti, de regionális szinten is különbözőek lehetnek. Bonnett azzal érvel, hogy az olyan fogalmak, mint a multikulturaliz-

mus „különböző jelentéssel bírnak különböző országokban... (és ennek következtében) a multikulturalizmus tekinthető határokat feszegető áramlatnak az egyik társadalomban, ugyanakkor liberális vagy konzervatív eszköznek egy másikban” (Bonnett 2000, 93, 94). A szerző úgy véli, ez a beágyazódás azt jelenti, hogy óvatosságnak kell lennünk, amikor a jelenkor ideái és kategóriái alapján akarjuk magyarázni a múltat.

Bonnett nem a „könnyebb utat” választja, amikor az antirasszizmust nem a rasszizmus ellentétéként értelmezi, sokkal inkább, szerinte „az a személy, aki a rasszista intolerancia és diszkrimináció ellen küzd, lehet olyan ember is, aki ezzel egy időben hisz a rasszista és/vagy szociális hierarchiában és a Nyugat felsőbbrendűségében” (Bonnett, 2000, 45). Továbbá a szerző azt állítja, hogy „az antirasszizmus... széles körben nem csak a rasszizmus eltörlésével kapcsolatos, hanem azaz, hogy magát a faj/rassz fogalmát alapos vizsgálatnak veti alá, megrengeti azokat az alapokat is, amelyekre a rasszista tudás és tapasztalat épült” (Bonnett, 2000, 179). Az antirasszizmus nem csak a rasszizmussal kapcsolatos ellenállás és annak elutasítása, sokkal inkább „fenntartható állapotok létrehozása, a modern gazdaság újraszervezése, valamint a politikai törvényesség nemzetközileg elfogadott elveinek intézményesítése” (47. oldal).

Akárhogy is nézzük ezek a jelenlegi, a rasszosított társadalmak megdöntésére vonatkozó irányadó ambíciók nem mindig vannak empirikus valósággal alátámaszt-